

ELLI H. RADINGEROVÁ

DO PSÍHO NEBE

Co nás psi učí o smrti a lásce
aneb O loučení a nové naději

mladá fronta

Do psího nebe

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.mf.cz
www.albatrosmedia.cz

mladá fronta

Elli H. Radingerová
Do psího nebe – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2022

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS **MEDIA**

DO PSÍHO NEBE

ELLI H. RADINGEROVÁ

DO PSÍHO NEBE

**Co nás psi učí o smrti a lásce
aneb O loučení a nové naději**

mladá fronta

OBSAH

PŘEDMLUVA.....	9
OSLAVA ŽIVOTA	14
PŘÍPRAVA.....	20
PÉČE O SEBE	26
ROZHODNUTÍ	30
POSLEDNÍ DEN	41
ŽIVOT POTÉ	49
CESTA SMUTKU.....	60
NOVÍ PŘÁTELE.....	79
OSTATNÍ ZTRÁTY	94
LÁSKA ZŮSTÁVÁ	111
JINÝ ŽIVOT	118
NOVÝ PES?.....	120
HLEDÁ SE PES!.....	138
HOPE ZNAMENÁ NADĚJI.....	145
PES JE TADY.....	150
DOBRODRUŽSTVÍ - PES Z ÚTULKU	156
HOPE A JEJÍ TAJEMSTVÍ.....	174
PODĚKOVÁNÍ	180
FORMY POHŘBÍVÁNÍ	182

*Charlie Brown: „Jednou všichni zemřeme, Snoopy!“
Snoopy: „To je pravda, ale nikdy jindy.“*

(Charles M. Schulz)

PŘEDMLUVA

Shira zemřela dvacet měsíců po vydání mé knihy *Moudrost starých psů*, ve které jsem vyprávěla o svém životě s ní a dalšími starými psy. Zdravotní stav mé fenky se v posledních měsících stále zhoršoval a já si uvědomovala, že nám spolu nezbývá příliš mnoho času. Další dva roky, které jsme spolu prožily, byly darem, často bolestným, kdy jsem chápala její slabost, ale hlavně radostným, protože jsem si intenzivně užívala každou minutu, kterou jsme spolu strávily. Shiřino umírání, její smrt, můj zármutek a nakonec i naděje, že jednou najdu nového psa a s ním i nový život, byly zážitky, které jsem tváří v tvář smrti mohla prožít jen v této hloubce. Knihu, kterou právě čtete, jsem původně napsala pro sebe. Když jsem po smrti Shiry upadla do hluboké deprese, psaní mi pomohlo utřídit si myšlenky. Po oznámení ztráty na sociálních sítích mi přišly stovky emailů, dopisů a pohlednic, v nichž mi lidé vyjadřovali soustrast a nabízeli útěchu. Lidé z celého světa mi vyprávěli o svých starých, nemocných nebo mrtvých zvířatech. Vyprávěli mi o hlubokém smutku, strachu a zoufalství, o své osamělosti a bezmoci, protože truchlení nad ztrátou psa nebo kočky se v našem prostředí setkává jen s omezeným pochopením.

Zjistila jsem se, že v naší lásce ke zvířatům, v našem soucitu a empatii jsme navzájem spojeni. My všichni, kdo dáváme svá srdce, tak či onak zažíváme univerzální zkušenost ztráty a zármutku. Soucit lidí, kteří Shiře a jejímu životu vzdávali hold, mi připomněl, že velké utrpení je v mnoha ohledech také vrcholnou oslavou života, pospolitosti a lásky.

Téměř každý, koho znám, někdy přišel o zvíře. To, co nás spojuje, je prázdnota, která zůstává, když už tu není bytost, s níž jsme sdíleli život. Smutek však často začíná dlouho předtím, když se blíží se odchod kvůli stáří nebo vážné nemoci stane předvídatelným.

Člověk truchlící nad ztrátou zvířete není „hloupý“. Domácí zvíře je málokdy „jenom pes“ nebo „jenom kočka“. Často je nedílnou součástí života a poskytuje láskyplné, citové spojení, které má ve složitém a často šedivém světě velký význam.

Nepodceňujte sílu svých pocitů a chaos, který může způsobit ve vaší duši ztráta milovaného zvířete. Často se ani sami nepoznáte. Při pohledu na stejné plemeno se můžete rozplakat i měsíce nebo roky po smrti vašeho psa. Ukončíte dlouholeté přátelství nebo podáte žádost o rozvod, protože se necítíte pochopeni ve svém žalu. Najednou si objednáte cestu kolem světa nebo prodáte dům a přestěhujete se na chatu v lesích. Něco z toho jsem udělala i já. Pro nezasvěcené to může být nepochopitelné, ale je to normální: je to reakce na bolest a projev našeho zármutku.

Když zemře někdo, koho máme velmi rádi, ztrácíme část sebe sama. Země se stále otáčí, zatímco my se ji zoufale snažíme zastavit.

Časem nás zase přemůže každodennost. Jenže pak zaslechneme nějaký zvuk, něco uvidíme nebo ucítíme, blíží se výročí, dovolená u moře – a znovu pocítíme to bodnutí u srdce. Jeden den je nám dobře, druhý den se propadáme do propasti zoufalství.

Smrt domácího mazlíčka, s nímž jsme byli spojeni po celý jeho příliš krátký život, je intimní a nevyhnutelnou součástí vztahu mezi člověkem a zvířetem. Význam této ztráty se mění v závislosti na životní situaci, síle vazby se zvířetem a věku. Čím víc se blížím ke konci svého života, tím víc se to mění.

S každou ztrátou, kterou prožijeme, jsme o něco smutnější. Na milovaného pejska nikdy nezapomeneme, navždy bude s námi. Ale naučíme se přizpůsobit životu bez zvířecího společníka. Věřte, že rozloučení se zvířetem, které vám přirostlo k srdci, nemusí znamenat konec všeho. Může to být začátek, brána k další zkušenosti.

Abych vám o tom všem mohla vyprávět, napsala jsem tuto knihu také pro vás: pro smutné čtenáře, kteří utrpěli ztrátu a podělili se o ni se mnou. Má vám říct: nejste sami. Víím, jak se cítíte. Vaše bolest je i moje bolest. Chci vám pomoci a podpořit vás ve vašem zármutku. Přála bych si, aby vám tato kniha dala sílu a připravila vás na to, až se budete starat o psa, který brzy zemře, nebo

až budete plakat pro kočku, která vás opustila. Pojďme společně oslavit životy našich zvířat, truchlit pro ně... a pak jít dál v jejich duchu.

Díky posledním letům Shiřina života jsem si uvědomila, jaký dar nám naše zvířata zanechávají, když nám dovolí, abychom je doprovázeli v této nejcennější fázi jejich života. Nakonec zůstává láska a naděje.

Tato kniha je Shiřiným odkazem.

ČÁST PRVNÍ

LOUČENÍ

OSLAVA ŽIVOTA

13. červen 2020, Shiřiny patnácté narozeniny. Zatímco své vlastní narozeniny slavím jen zřídka, pro své psy jsem vždycky ráda organizovala malou oslavu. Někdy jsem je vzala někam, kde se jim obzvlášť líbilo. Pro mé dva labradory to bylo jezero nebo moře. Několikrát jsem dokonce uspořádala večírek. Dvounozí přátelé se sešli u kávy a dortu a čtyřnozí přátelé si dali pamlsky. Pro všechny to byla skvělá zábava.

Tentokrát jsem však neměla žádné plány, zůstaly jsme samy. Shira měla neklidnou noc. Když konečně lék proti bolesti začal působit a ona usnula, ulevilo se mi, ale zároveň jsem byla úplně vyčerpaná. Péče o nemocného psa ve dne v noci byla nesmírně úmorná. Po společné snídani – podělily jsme se o játrovou rolku – jsem odjela autem na naši oblíbenou louku. Shira klusala trávou překvapivě lehce, s čumákem u země. Obdivovala jsem její srst, která se na slunci zlatě leskla. Po půl hodině jsme se v klidu vyšplhaly na mírný kopec a vrátily se zpět. Shira se opoždovala, všude to pro ni tak krásně vonělo. Pak jsem za sebou uslyšela hluk, který zněl jako dusot kopyt cválajícího stáda mustangů. Ohlédla jsem se. Můj starý pes se kolem mě prohnal s doširoka otevřenou tlamou a plácajícíma ušima a obíhal mě ve třech

velkých kruzích – její kdysi mimořádně oblíbená prázdninová choreografie na pláži. Obraz radosti ze života. Zalila mě vlna naděje. Dařilo se jí lépe. Možná to dáme ještě další rok – nebo alespoň několik týdnů...

Zbývaly nám dva měsíce společného života.

Shiřiny patnácté narozeniny byly naším posledním zcela bezstarostným dnem. V předchozím roce se její věk ohlašoval stále zřetelněji. Nyní byla téměř hluchá a špatně viděla. Trápila ji zejména artróza a spondylóza. Celé dny prospala, pak zase byla plná energie a běhala po loukách jako mladý pes. Vypadalo to, že znovu nabírá síly, aby se rozloučila. Jindy klusala pár kroků vedle mě, zastavila se, podívala se na mě a otočila se, protože se chtěla vrátit do auta.

Už jsem nemohla zavírat oči před pravdou. Moje velká psí láska měla zemřít, tak to prostě bylo. Nepomohlo mi, když jsem předstírala, že je na světě všechno v pořádku. „To zvládneme. Všechno bude dobrý.“ Nic už nikdy nebude dobrý. Všechno se nedá napravit a některé bolesti se nedají utlumit. Teď to bylo na mně. Bylo na mně, abych se rozhodla, co udělám se zbytkem našeho společného života.

Život s mým starým psem se stal nepředvídatelnějším, nevyzpytatelnějším. Právě každodenní rutina dává našemu životu se zvířaty jasnou a přehlednou strukturu. Krmení, hraní, procházky nám dodávají sílu a podporu i v těžkých chvílích. Tato rutina se začala hroutit. Přišla jsem nejen o psa mého srdce, ale také o každodenní

rutinu, kterou jsme spolu znaly. Život a naše běžná praxe se změnily a já se přizpůsobila.

Jednou z nejdůležitějších lekcí, které jsem se nyní naučila, bylo vážit si života, který vedu se Shirou. To mi pomohlo soustředit se na psa místo na chaotické myšlenky, které ve mně bouřily. Kdykoli jsem při pomýšlení na blízkou budoucnost zpanikařila, nutila jsem se soustředit na přítomnost a užívat si každou vzácnou chvíli se Shirou. Oslavovaly jsme život a trávily čas společně. Čas byl zaměřený na kvalitu, ne na kvantitu.

Naše zvířata nám dala spoustu lásky. Na konci společného času jim můžeme tuto lásku vrátit. I v případě velmi starého nebo umírajícího psa toho můžeme udělat ještě mnoho.

Napsala jsem si malý seznam všeho, co můj pes miloval a čeho byl ještě fyzicky schopen: klidné procházky, mazlení na gauči, plavání, návštěvy (psích) přátel. Tohle všechno bych s ní mohla dělat. Dlouhé procházky byly zrušeny, na kratší jsem si koupila kočárek. Když se Shira unavila, nastoupila a já ji tlačila, zatímco madam se dívala na svět z pohodlí svého královského kočáru.

Plavání bylo vždy velkou vášní mé labradorky. S artritidou způsobenou věkem se jí ve vodě pohybovalo lépe. Když jsme navštívily mou kamarádku a jejího flatcoated retrívra Mr. Darcyho u Ederského jezera, bylo pro Shiru vrcholem plavecké kolo v jezeře a následné soutěžní chrápání. A mně rozhovory s přítelkyní pomohly, abych se trochu rozptýlila a uvolnila.

I ve svém pokročilém věku Shira s nadšením aporto-ovala. Se vztyčenou hlavou a vrtícím ocasem hrdě nosila domů poštu nebo noviny ze schránky. Tyto okamžiky se mi pevně vryly do paměti.

Vrcholem každého dne bylo společné mazlení na gauči. Sladit svůj dech s dechem spícího psa, hladit jeho hebkou srst a cítit lehké vibrace jejího pochrupování – to všechno mi dávalo hluboký vnitřní klid.

Později, po Shiřině smrti, jsem na to často vzpomínala a byla vděčná za tento darovaný čas. Trápila mě však otázka: Udělala bych něco jinak, kdybych věděla, že nám zbývají jen dva měsíce? Před třemi lety jsem se vzdala cestování a výzkumu vlků v Americe, abych mohla být se Shirou. To bylo téměř vše, co jsem mohla udělat. Měla bych se své feny držet každou vteřinu a samotnou ji nenechat udělat ani krok? Pravděpodobně by mě to pěkně otravovalo.

Příliš často se ztrácíme v každodenním shonu, jsme moc zaneprázdnění, než abychom si udělali čas na své psy, na procházku nebo na hru s nimi. Jejich trpělivost považujeme za samozřejmost. Teď, když víte, že se váš společný čas krátí, byste rádi dělali všechno jinak. Ale co se stalo, stalo se. Důležitý je čas, který nyní trávíte se svým mazlíčkem. Poskytněte svému psovi co největší podporu a věnujte se také sami sobě. Pouze pokud zůstanete silní, zdraví a přítomní, můžete být svému mazlíčkovi stoprocentně k dispozici. Budete rádi, že jste to udělali, a váš život

to nadmíru obohatí. Oslavte svůj společný život. Je to tak jednoduché.

Třeba když sedíte ve cukrárně, netelefonujte ani nekontrolujte chytrý telefon. Místo toho si vychutnejte zmrzlinu, zatímco váš pes leží vedle vás a pozoruje lidi na ulici. Milovala jsem, když jsem Shiře objednávala vanilkovou zmrzlinu v kelímku a sledovala ji, jak ji se zavřenýma očima nadšeně olizuje. Když doma odpočíváte na gauči, zapomeňte na emaily nebo otravné zprávy z whatsappu: Zhluboka se nadechněte, pohladte svého psa a vyšlete k němu laskavou energii. Věřte mi, po jeho smrti budete rádi a vděční, protože jste svému čtyřnohému miláčkovi věnovali zvláštní druh pozornosti. A zmizí všechny pocity viny kvůli tomu, že jste spolu netrávili dost času. Protože jste byli svému mazlíčkovi plně a zcela k dispozici, když ještě žil.

Ještě více než předtím jsem si vychutnávala každý okamžik se Shirou. Chodily jsme na procházky a posedávaly na našich oblíbených místech. Když jsme ležely těsně vedle sebe v trávě a já ji hladila, uvolnila se. Fotoaparát se stal mým stálým společníkem. Vystavěla jsem pro nás obě hrad ze vzpomínek a do pokojů jsem mohla vstoupit později.

Z fotografií a filmů, které jsem s ní pořídila, se později jedno video stalo obzvlášť důležité při rozhodování. V určitém okamžiku jsem fotoaparát odložila. Poslední vzpomínky se utvářejí v našich srdcích.

PŘÍPRAVA

Zvířata nás v životě velmi obohacují. Učíme se od nich neuvěřitelně mnoho. Dávají nám bezpodmínečnou lásku, která nikdy neochabuje, a odhalují nám úžasné věci o nás samých. V průběhu života můžeme být blízkými společníky několika psů nebo koček a jsme svědky jejich života a smrti. Tato ohraničenost jejich existence je největší tragédií a zároveň nejkrásnějším darem. Učí nás, že se nemůžeme ničeho držet a musíme se naučit se toho vzdát. Čím častěji se to stává a čím více se naše srdce rozbíjí na střepy, tím lépe se nám daří střepy posbírat a spojit je v nové srdce.

Záleží na tom, zda je smrt náhlá a nečekaná, nebo pomalá? Trpíme méně, když nám rychle zemře pes, než když trpíme vleklou nemocí, když každý den umírá část nás samých?

Evelyn¹⁾ byla se svým psem Charlym objednaná k veterináři a s obavami sledovala, jak veterinář se svraštělým čelem prohlíží malého teriéra a doporučuje rentgen. Zatímco Charly se jí po zákroku šťastně vrhl do náruče, veterinář jeho paničce oznámil, že objevil nádor a metastázy. Šokující diagnóza: rakovina! Prognóza:

1) Všechna jména jsou v knize změněna.

„Těžko říct. Možná pár měsíců.“ Když se Evelyn vrátila domů, cítila jen obrovskou prázdnotu.

Když náš pes onemocní, první reakcí je, že ho chceme zachránit. Koneckonců my jsme ti, kdo za něj mají zodpovědnost. Dáváme mu speciální krmivo a léky, rozhodujeme o operaci, která by mu měla pomoci. Pokud nemáme kontrolu nad jeho životem my, tak kdo? Přinejmenším bychom ji chtěli mít.

Evelyn byla zoufalá a rozzuřená. Malý Charly, její milovaná psí duše, měl zemřít na nádor, o kterém donedávna nikdo neměl tušení. Proč? Mohla pro něj udělat víc? Měla tušit, že je její pes tak nemocný? Když o tom později mluvila se svým veterinářem, uklidňoval ji: „Naši domácí mazlíčci jsou biologicky naprogramováni tak, aby skrývali bolest. Obvykle to poznáte jen tehdy, když jste k tomu vyškoleni, jako jsme my, veterináři.“

Evelyn si vzpomněla na krásný podzimní den, kdy ji Charly s vodítkem v tlamě prosil, aby šli na procházku. „Později!“ odbyla ho, protože měla ještě hodně práce. Nikdy nezapomněla na smutné oči svého psa, když si znovu lehl do pelíšku. Pocity viny jsou však stejně normální jako smutek z toho, že se brzy budeme muset rozloučit.

Jak máme pokračovat? Podle mých zkušeností nám pomůže, když se na stáří a smrt našich zvířat co nejlépe připravíme. Pokud víme, co můžeme očekávat, můžeme najít uzdravení již v procesu loučení. Příroda uspořádala tělo každé živé bytosti tak, aby se neustále